
Evaluarea riscului de audit și influența asupra opiniei auditorului

*Conf. univ. dr. Maria GROSU,
Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor,
Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași,
e-mail: maria.grosu@uaic.ro*

*Conf. univ. dr. Camelia Cătălina MIHALCIUC,
Facultatea de Economie și Administrație Publică,
Universitatea "Ștefan cel Mare" din Suceava,
e-mail: cameliam@seap.usv.ro*

Rezumat

Riscul de audit reprezintă unul dintre cele mai controversate elemente cu care se confruntă auditorii în misiunile de audit. Acesta se referă la probabilitatea ca denaturări semnificative să existe în situațiile financiare ale companiilor, iar auditorul să emită o opinie fără rezerve, deci o opinie eronată. Pentru auditor, riscul de audit poate fi considerat un risc economic, ceea ce impune ca profesionistul contabil să încerce să diminueze cât mai mult acest risc. Identificarea și evaluarea cu acuratețe a factorilor de risc care caracterizează cele trei componente ale riscului de audit – riscul inerent, riscul de control și riscul de nedetectare – contribuie la o planificare riguroasă a demersului de audit. Cu alte cuvinte, riscurile identificate vor sta la baza orientării eforturilor auditorului spre acele domenii unde denaturările pot duce la alterarea imaginii fidele raportată utilizatorilor prin situațiile financiare.

În acest studiu, sunt identificați și ierarhizați, pe baza rapoartelor financiare, în general, și a celor de audit, în special, factori de risc care caracterizează riscul de audit pe cele trei componente: risc inerent, risc de control și risc de nedetectare.

Eșantionul luat în studiu este reprezentat de companii listate la Bursa de Valori București pe piața reglementată, iar analiza de tip cauză-efect, dar și transversală, efectuată are în vedere perioada 2019-2020, ante criza generată de Covid-19, și anul instalării acestei crize. Prin testarea și validarea ipotezelor de cercetare cu ajutorul metodelor de regresie și de analiză multivariată a datelor este scos în evidență faptul că se poate face o ierarhizare a componentelor riscului de audit, riscul inerent având o influență mai importantă asupra planificării auditului decât riscurile de control și de nedetectare. De asemenea, la nivelul eșantionului analizat este identificat un profil al companiei, în funcție de obiectul de activitate, auditor, mărimea riscului de audit și opinia formulată în raportul de audit pentru exercițiul financiar încheiat la finele anului 2020.

Cuvinte cheie: risc de audit; risc inerent; risc de control; risc de nedetectare; opinie de audit; raportare financiară;

Clasificare JEL: C12, M41, M42, M48

Vă rugăm să citați acest articol astfel:

Grosu, M., Mihalciuc, C. C., (2021), Audit Risk Assessment and Influence on the Auditor's Opinion, *Audit Financiar*, vol. XIX, no. 3(163)/2021, pp. 528-543, DOI: 10.20869/AUDITF/2021/163/017

Link permanent pentru acest document:

<http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2021/163/017>

Data primirii articolului: 19.06.2021

Data revizuirii: 21.06.2021

Data acceptării: 7.07.2021

1. Introducere

Se știe că natura, durata și întinderea procedurilor utilizate de către auditor în vederea colectării elementelor probante, într-o misiune de audit, sunt influențate și de riscurile auditului. Potrivit Standardelor Internaționale de Audit, *Riscul de audit (RA)* este riscul ca auditorul să exprime o opinie de audit neadecvată în cazul în care situațiile financiare sunt denaturate în mod semnificativ (IAASB, 2018). Altfel spus, riscul de audit acceptabil este o măsură a gradului în care auditorul este dispus să accepte faptul că situațiile financiare ar putea conține denaturări semnificative, deși s-a emis un raport de audit fără rezerve. Auditorul este obligat să accepte un anumit nivel de risc, din cauza limitelor inerente ale oricărui angajament de audit. Totuși, auditorul trebuie să limiteze acest risc la un nivel minim, astfel încât gradul de asigurare oferit prin opinia sa privind fiabilitatea situațiilor financiare să fie cât mai mare. Acest lucru este posibil atunci când auditorul identifică foarte bine factorii de risc și își orientează procedurile asupra zonelor unde erorile și/sau fraudele sunt cele mai probabile.

Studiile au demonstrat că un audit de calitate are un efect pozitiv semnificativ asupra performanței companiilor, rezultatele obținute fiind considerate relevante mai ales pentru părțile interesate, din țări cu piețe emergente de capital (Sailendra, Murwaningsari & Mayangsari, 2019). Se consideră că riscul de audit acceptat de către auditor trebuie să fie cu atât mai mic cu cât utilizatorii externi se bazează mai mult pe situațiile financiare auditate, cu cât riscul entității de necontinuitate a activității este mai mare și cu cât competența și integritatea conducerii sunt mai îndoielnice. Altfel spus, cu cât riscul total (economic, financiar și de faliment) al firmei este mai mare cu atât gradul de asigurare al auditorului trebuie să fie mai mare, iar riscul de audit acceptat mai mic (Muñoz-Izquierdo, 2019). Așadar, riscul de audit este complementul gradului de asigurare (GA).

Practica recomandă ca riscul de audit acceptabil să nu depășească 5%. În aceste condiții, GA va depăși 95% (ICAS & CAFR, 2019). Printre factorii care contribuie la reducerea riscului de audit se regăsesc: colectarea unui volum mai mare de probe, repartizarea misiunii către auditori competenți și cu experiență, monitorizarea riguroasă a activității echipei de auditori, dar și alți factori. Față de pragul de semnificație, care se poate determina și pe categorii de tranzacții, riscul de audit se estimează doar pe ansamblul situațiilor financiare. Studiile au adus în discuție modele econometrice de reajustare a materialității

prin teste rapide de audit aplicate pe companii sustenabile (Grosu, Mateș, Zlati, Mihaila, Socoliuc, Ciubotariu & Tanasă, 2020).

Deși estimarea riscului de audit este subiectivă, acesta se poate, totuși, determina după următorul model: **Riscul de audit = Riscul inerent x Riscul de control x Riscul de nedetectare** (Arens & Loebbecke, 2003). Se poate stabili o ierarhie a influenței pe componente a riscurilor asupra riscului de audit? Răspunsul la această întrebare este dat după efectuarea studiului din această cercetare.

2. Revizuirea literaturii de specialitate

Publicarea unui raport de audit standardizat pentru entitățile de interes public, fără a descrie riscurile semnificative identificate pe parcursul procesului de audit, nu mai este de actualitate. În prezent, prin rapoartele de audit se oferă mai multe informații părților interesate. În mod cert, o parte de interes major o constituie cea referitoare la riscurile identificate în procesul de audit, care în termeni de raportare se regăsesc cu denumirea de aspecte cheie de audit – KAM (Grosu, Robu & Istrate, 2020). După modificarea reglementărilor, studiile au arătat că în România majoritatea auditorilor au respectat cerințele ISA referitoare la prezentarea aspectelor cheie de audit, cu menționarea faptului că există abordări diferite ale acestora cu privire la numărul mediu de aspecte cheie de audit descrise la nivel de raport, natura acestora sau dezvăluirea pragului de semnificație stabilit în cadrul misiunii de audit (Levanti, 2019).

Riscul inerent (RI) se referă la susceptibilitatea ca soldul unui cont sau o categorie de tranzacții să conțină denaturări care ar putea fi semnificative (individual sau cumulate), presupunând că nu există controale interne (IAASB, 2018: ISA 200). Din punctul de vedere al auditorului, riscul inerent este o măsură a estimării pe care acesta o face cu privire la probabilitatea existenței unor denaturări semnificative în conturi, înainte de evaluarea eficacității controlului intern cu privire la prevenirea sau detectarea și corectarea erorilor și/sau fraudelor. Este ignorat controlul intern, deoarece riscul aferent acestuia constituie un factor separat în modelul riscului de audit. Estimarea riscului inerent are loc după cunoașterea entității-client, când pot fi identificate zonele posibile de apariție a prezentărilor eronate. Cu cât probabilitatea de apariție a erorilor și/sau fraudelor este mai mare, cu atât riscul inerent estimat va fi mai mare. Un risc inerent mare

il obligă pe auditor să colecteze un volum mai mare de probe, astfel încât să contribuie la diminuarea riscului de audit. Ghidul pentru un audit de calitate - GAC (ICAS & CAFR, 2019) descompune riscul inerent în două componente: *Risc inerent general (RIG)* și *Risc inerent specific (RIS)* și recomandă o metodă bazată pe afirmații cărora li se asociază un factor de risc de la *Foarte scăzut* la *Foarte ridicat*, pentru estimarea RIG. Afirmațiile vizează patru direcții: *Managementul, Contabilitatea, Activitatea societății și Auditul acesteia*. După evaluarea RIG, auditorul își va îndrepta atenția asupra *Riscurilor inerente specifice (RIS)* ale structurilor situațiilor financiare, iar pentru aprecierea acestora se va răspunde la un set de șase întrebări, care sunt preluate din Normele minime de audit (NMA), deoarece din GAC lipsesc (CAFR, 2001).

Cele șase întrebări se concentrează pe a afla de ce sunt așteptate erori? Pe baza răspunsurilor la întrebările adresate, auditorul stabilește RIS pentru fiecare secțiune sau domeniu semnificativ de la *Foarte scăzut* la *Foarte ridicat*, ca și în cazul RIG. O serie de afirmații/întrebări aferente riscului inerent au în vedere politicile *contabile* complexe și putem aminti aici tehnici din ce în ce mai dificile cu implementare rapidă care sporesc complexitatea misiunilor de audit, cum sunt cele aferente contabilității de acoperire împotriva riscurilor (Singh, 2019). Tot într-un context emergent, în care conceptul de valoare justă, la fel ca implementarea și auditarea acestuia, sunt relativ noi, studiile s-au focusat pe verificarea conștientizării riscului de estimare indus de procesul de evaluare, în funcție de calitatea controlului intern (Deaconu, Ciurdaș & Bonaci, 2021).

Dintre aspectele care caracterizează riscul inerent și care se referă la a treia direcție a acestuia – *auditul societății* – un element întâlnit frecvent are în vedere continuitatea activității entității, studiile demonstrând că în 30% dintre rapoartele analizate auditorii au introdus paragrafe de evidențiere a unor aspecte, iar principalul element care se regăsește aici este cel de (ne)continuitate a activității (Istrate, Bungeț & Popa, 2020). Actualmente, un factor de risc inerent frecvent menționat în rapoartele de audit, fie ca aspect cheie, fie semnalat în cadrul paragrafului de evidențiere, este cel legat de efectele pandemiei de Covid-19 asupra continuității activității, deși studii au fost efectuate și pentru raportarea de la finele anului 2019, când aceste aspecte au fost semnalate ca evenimente ulterioare (Crucean & Hațegan 2021; Apostol, 2020). Tot în acest registru, cercetătorii au constatat că firmele pentru care s-au emis rapoarte de audit fără să fie

menționate aspecte legate de necontinuitatea activității raportează pierderi în perioadele următoare mai mult decât firmele pentru care s-au emis rapoarte de audit în care sunt menționate aspecte de necontinuitate a activității (Kim, 2021).

Riscul de control (RC) se referă la probabilitatea ca denaturări semnificative ale situațiilor financiare să nu poată fi prevenite sau detectate și corectate de către controlul intern din entitate (IAASB, 2018: ISA 200). Este vorba despre riscul ca informațiile să fie denaturate semnificativ anterior misiunii (IAASB, 2018: ISAE 3000, revizuit). Acest risc este evaluat de către auditor după ce obține o înțelegere a mediului de control din entitate cu ajutorul *Testelor de evaluare a riscurilor* (TER) și după ce obține probe referitoare la eficiența operațională a controalelor interne cu ajutorul *testelor de control* (TC). Practica scoate în evidență faptul că auditorii stabilesc niveluri maxime pentru riscul de control, deoarece, de multe ori, gradul de încredere în *Sistemul de control intern* (SCI) al entităților este scăzut. Există totuși și excepții, cum sunt: identificarea de către auditor a unor controale interne bine concepute și care funcționează eficient sau atunci când auditorul planifică efectuarea unor teste de control extinse pentru susținerea evaluării riscului de control la un nivel mai scăzut. Este important de știut că riscul de control se introduce în ecuația riscului de audit numai atunci când auditorul îi atribuie controlului intern un anumit grad de încredere și, ca o consecință, se reduce întinderea procedurilor analitice de fond. Dintre factorii de risc asociați componentelor riscului de audit, cei asociați riscului de control sunt în bună măsură factori calitativi. Este vorba, mai exact, de indicatori specifici guvernantei corporative, printre care se regăesc: dualitatea - director executiv/director general, existența comitetului de audit, sistemul de management unitar sau dual (Dobre, 2016; Dumitrescu, Bungeț, Burcă & Bogdan, 2021).

Cercetările empirice au scos în evidență faptul că dualitatea-director executiv/director general, numărul directorilor neexecutivi, prezența femeilor în Consiliul de administrație, existența comitetului de audit și opinia de audit influențează performanța entității măsurată prin indicatori de rentabilitate (Bungeț et. al., 2020). Atitudinea conducerii pentru eficientizarea sistemului de control intern, ca formă de asigurare a calității informației contabile, nu trebuie percepută ca fiind o obligativitate, ci mai degrabă - o asigurare a unei raportări responsabile (Ciuhureanu, 2016). În ceea ce privește misiunea, viziunea și valorile organizaționale, studiile au arătat că

doar 54% dintre companiile listate la BVB își prezintă valorile (Dumitrașcu & Feleagă, 2019).

Odată estimat și RC, auditorul va evalua încrederea acordată în procedurile analitice de fond. În termeni de risc, este vorba despre **Riscul de nedetectare (RN)**. Riscul de nedetectare (RN) constituie o măsură a riscului ca procedurile utilizate de către auditor în colectarea elementelor probante să nu detecteze informațiile denaturate semnificative (IAASB, 2018: ISA 200). Se poate constata astfel că RI și RC aparțin entității auditate și nu pot fi controlate de către auditor, iar riscul de nedetectare este, oarecum, sub controlul auditorului. În mod cert, dezvoltarea și generalizarea prelucrării automate a datelor îmbunătățesc performanța prin automatizarea unor procese (Lacurezeanu, Tiron-Tudor & Bresfelean, 2020), dar aduc și vulnerabilități și slăbiciuni noi care pot sta la baza riscurilor induse de atacurile cibernetice asupra activității de audit financiar (Popescu & Popescu, 2018; Hu, K., H., Chen, F., H. & We, W., J., 2016).

Știm că auditorul nu răspunde de perenitatea și profitabilitatea entității auditate, dar devine răspunzător în situația în care prin raportul său dezinformează utilizatorii situațiilor financiare. Riscul de audit este considerat un risc economic pentru firma de audit, în sensul că auditorul poate fi obligat prin justiție să acopere anumite pagube cerute de utilizatorii situațiilor financiare, în situația în care entitatea-client dă faliment după efectuarea unui audit, așa zis, „corespunzător”.

Sunt studii, în ultimii ani, care au evidențiat modalitățile prin care auditorii pot să-și limiteze răspunderea și se pot proteja din punct de vedere profesional (Măgdaș, 2018). Pornind de la asemenea situații, *Standardele Internaționale de Audit (ISA)* privind raportarea au fost modificate în ultimii ani, prin introducerea aspectele cheie de audit (KAM) în rapoartele auditorilor, ca parte distinctă, tocmai pentru a susține opinia de audit exprimată, o serie de studii analizând evoluția raportării în audit din ultimii ani și a rolului pe care aceasta îl are (Fülöp, 2018; In, Kim & Park, 2020; Iwanowicz & Iwanowicz, 2019). Integritatea și credibilitatea situațiilor financiare sunt aspecte sensibile care influențează semnificativ încrederea investitorilor în eficiența piețelor de capital, deși nivelul comunicării companiilor românești cu investitorii este considerat ca fiind încă redus

(Hațegan, 2020). Pe de altă parte, cercetările efectuate au scos în evidență faptul că opinia de audit influențează prețurile activelor financiare (Dănescu & Spătăcean, 2018; Dicu, et. al., 2020). De asemenea, dintre componentele principale ale situațiilor financiare (componenta fluxuri de trezorerie, componenta rentabilitate și componenta structură active curente), numai componenta rentabilitate are o influență semnificativă asupra transparenței în raportarea financiară, evaluată pe baza opiniei de audit (Robu, Istrate & Herghilgiu, 2019). Contribuția opiniei de audit la creșterea calității informației financiare, măsurată prin gradul de manipulare a vânzărilor, a fost studiată de către autori, care au ajuns la concluzia că în cazul manipulării prin supraproducție, opinia de audit nu exercită influențe semnificative, acest aspect fiind încadrat la posibile limitări ale demersului de audit în ceea ce privește capacitatea de a identifica activitățile corupte asociate producției (Carp & Georgescu, 2019).

Metoda de evaluare a riscului de audit recomandată de GAC este considerată de unii autori (Șpan, 2013) interpretativă și cu un grad mare de subiectivitate și vin cu propuneri de modele de îmbunătățire care să crească gradul de precizie, exactitate și obiectivitate și care evidențiază mai clar diferențele dintre entitățile auditate. De asemenea, cercetările efectuate la nivel național (Robu, 2014) au clasificat firmele cotate la Bursa de Valori București în anumite grupe, în funcție de riscul de fraudă financiară, ca parte a riscului inerent sau a potențialului risc de control, precum și în funcție de riscul de spălare a banilor (Grosu & Mihalciuc, 2020). Alte studii efectuate pentru analiza riscurilor în auditul financiar au avut în vedere metoda funcțiilor de încredere, care acordă un rol important raționamentului profesional în momentul planificării și pe parcursul derulării misiunii (Tanasă & Nuță, 2020).

O prezentare sinoptică a articolelor având ca teme riscul și opinia de audit regăsite în baza de date *Web of Science* în ultimii zece ani, este redată în *Figura nr. 1*. Au fost selectate 328 de articole, în funcție de cuvintele de căutare: *riscul și opinia de audit*. După eliminarea termenilor irelevanți, au fost păstrați pentru cartografiere un număr de 88 de termeni.

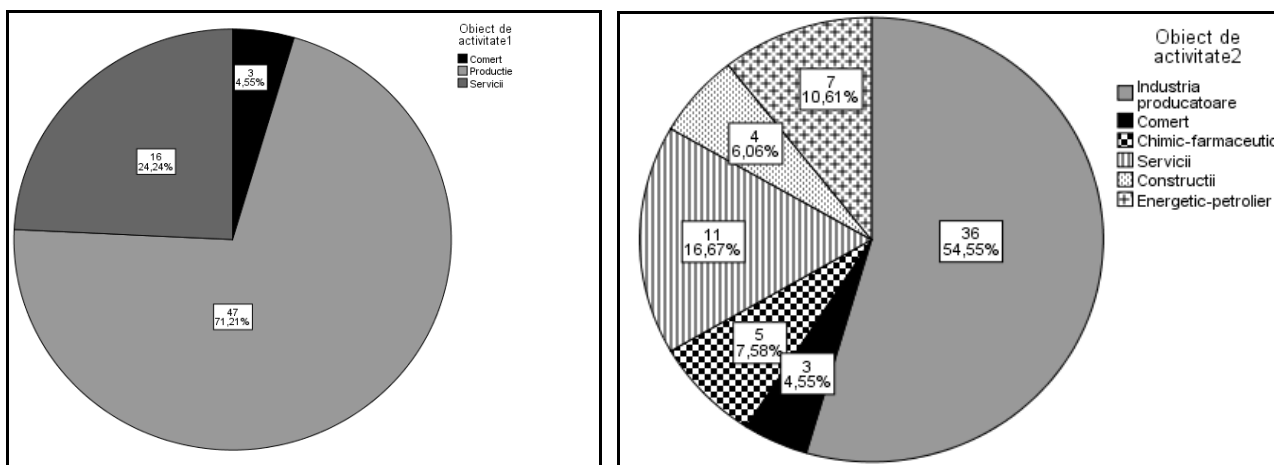
3.1. Populația studiată și eșantionul analizat

Populația analizată în acest studiu este reprezentată de totalitatea firmelor cotate la Bursa de Valori București – BVB supuse auditului financiar statutar, în conformitate cu *Legea nr. 162/2017 privind auditul statutar al situațiilor financiare anuale și al situațiilor financiare anuale consolidate și de modificare a unor acte normative*, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 548/12 iulie 2017, iar eșantionul selectat cuprinde doar firmele de pe piața reglementată. Din cele 80 de firme cotate la finele exercițiului financiar 2020 a fost exclus un număr de 14 firme, 13 firme fiind reprezentate de entități din domeniul financiar-bancar, al asigurărilor sau al intermediarilor financiare, întrucât acestea trebuie să îndeplinească și alte criterii în raportarea financiară, iar rapoartele de audit au la bază cerințele acestor cadre de raportare și nu sunt comparabile cu rapoartele de audit ale celorlalte firme pentru care datele au fost indisponibile, iar o firmă pentru care datele au fost indisponibile. Astfel, eșantionul analizat

cuprinde 66 firme cotate, pentru care s-au cules date aferente exercițiilor financiare încheiate la finele anilor 2019 și 2020. Studiul efectuat vizează doar exercițiile financiare 2019 și 2020, tocmai pentru a efectua comparația rezultatelor obținute înainte de criza generată de pandemia de Covid-19 și a celor obținute chiar în anul de instalare a crizei.

În funcție de obiectul de activitate, eșantionul analizat cuprinde 47 companii din domeniul producției, 16 companii din domeniul serviciilor și 3 companii din domeniul comerțului. După o clasificare mai analitică a obiectelor de activitate, eșantionul analizat cuprinde 36 companii care activează în industria producătoare, 11 firme din domeniul serviciilor, 7 companii din domeniul energetic-petrolier, 5 firme din domeniul chimic-farmaceutic, 4 din domeniul construcțiilor și 3 firme din domeniul comerțului. Graficele din *Figura nr. 2* redau distribuția companiilor incluse în eșantion pe obiecte de activitate.

Figura nr. 2. Eșantionul analizat pe obiecte de activitate

Sursă: Prelucrări proprii în SPSS 23.0

3.2. Variabilele analizate, sursa datelor și modelele propuse spre testare

Pentru testarea și validarea ipotezelor de cercetare propuse, în studiu se urmărește, în primul rând, identificarea factorilor care caracterizează componentele riscului de audit, respectiv riscul inerent, riscul de control și riscul de nedetectare, plecând de la literatura de specialitate, pentru a scoate în evidență care dintre acești factori

manifestă o influență semnificativă asupra riscurilor menționate, luate separat. Ulterior, este testată ipoteza privind manifestarea influenței celor trei riscuri asupra riscului de audit. Se consideră că o ierarhizare mai bună a componentelor riscului de audit – risc inerent, de control și de nedetectare – ajută la o planificare corespunzătoare a misiunii auditorului. În final, se urmărește identificarea profilului companiei românești cotate la BVB pe piața reglementată, în funcție de obiectul de activitate,

auditor, mărimea riscului de audit și opinia formulată în raportul de audit.

Datele au fost colectate manual din situațiile financiare individuale întocmite în conformitate cu IFRS, din rapoartele de audit, din rapoartele administratorilor, precum și din declarațiile de

guvernanta corporativă ale firmelor incluse în eșantionul analizat pentru exercițiile financiare încheiate la finele perioadelor 2019 și 2020, iar analiza datelor s-a realizat cu softul SPSS 23.0.

Pentru efectuarea prelucrărilor, variabilele identificate și descrierea acestora sunt prezentate în Tabelul nr. 1.

Tabelul nr. 1. Lista variabilelor identificate și descrierea acestora			
Variabilă	Simbol variabilă	Valoare	
1. Variabile generale			
Obiect_act1	Obiect de activitate1	Producție	
		Comerț	
		Servicii	
Obiect_act2	Obiect de activitate 2	Industria producătoare	
		Comerț	
		Chimic-farmaceutic	
		Servicii	
		Construcții	
		Energetic-petrolier	
Auditor	Auditor	Big Four și Afiliați internațional	
		Neafiliați internațional	
Opinie20_1	Opinie de audit 2020 1	Nemodificată	
		Modificată	
Opinie20_2	Opinie de audit 2020 2	Fără rezerve	
		Cu rezerve	
		Contrară	
		Imposibilitatea exprimării opiniei	
2.1. Factori de Risc Inerent - Elemente manageriale			
Act_cond	Acționari în conducere	Peste 10%	
		Sub 10%	
Poz_fin	Poziția financiară	Dependentă financiar (CP ¹ /TCPD ² <0,33)	
		Independentă financiar (CP/TCPD>0,33)	
Lichid_imed	Lichiditate imediată	Probleme de lichiditate (D ³ /DTS ⁴ <0,3)	
		Lichiditate satisfăcătoare (D/DTS>0,3)	
2.2. Factori de Risc Inerent – Mediul contabil			
Tranz_afil	Tranzacții cu părțile afiliate	Există	
		Nu există	
Op_complexe	Operațiuni complexe și estimări contabile semnificative	Există	
		Nu există	
Schimb_DFC	Schimbări în Departamentul Financiar Contabil	Există	
		Nu există	
2.3. Factori de Risc Inerent – Mediul operațional			
Litigii	Litigii cu impact semnificativ	Există	
		Nu există	
Credite_TS	Credite pe termen scurt	Există	
		Nu există	
RMN_20_19	Rata Marjei Nete 2020/2019 (PN ⁵ /CA ⁶)	Descresștere	
		Menținere/Cresștere	

Variabilă	Simbol variabilă	Valoare
2.4. Factori de Risc Inerent – Aspecte de audit		
Opinie_19	Opinie de audit 2019	Modificată Nemodificată
Cont_act	(Ne)Continuitatea activității	Probleme de continuitatea a activității Continuitatea activității
Numire_audit	Numire auditor cu întârziere	Da Nu
Limit_acces_inf	Limitare acces la informații/Neconfirmări	Da Nu
RI	Risc Inerent	Mare Mediu Mic
3. Factori de Risc de Control		
Cod_eti	Cod eti	Nu există Există
Struct_AI	Structură distinctă de Audit Intern	Nu există Există
Cod_GC_BVB	Cod Guvernanță BVB respectat	Parțial Integral
Sist_Mg_CMSS	Sistem de Mg al Calității, Mediului, Sănătății și Securității ocupaționale	Sistem parțial – Calitate și Mediu Sistem integrat
Pol_AM_AC	Politici anti-mită și anti-coruție	Nu există Există
SNA_2016_2020	Strategie Națională Anticoruție 2016-2020	Neaderare Aderare
Comitet_audit	Comitet de audit independent	Nu există Există
Sist_admin	Sistem de administrare	Monist Dualist
Schim_conduc	Schimbarea conducerii	Da Nu
Ctrl_intern	Sistem de control intern	Ineficient Eficient
Act_proprii	Răscumpărare acțiuni proprii	Da Nu
Credite_asoc	Credite primite de la asociați	Da Nu
Pol_remun	Politica de remunerare	Netransparentă Transparentă
RC	Risc de Control	Mare Mediu Mic
4. Factori de Risc de Nedetectare		
Var_PN_20_19	Variația Profitului Net 2020-2019	Semnificativă Nesemnificativă
Var_CA_20_19	Variația Cifrei de Afaceri 2020-2019	Semnificativă Nesemnificativă
Var_CP_20_19	Variația Capitalului Propriu 2020-2019	Semnificativă Nesemnificativă

Variabilă	Simbol variabilă	Valoare
Var_TA_20_19	Variația Totalului Activului 2020-2019	Semnificativă Nesemnificativă
Var_NS_20_19	Variația Numărului de Salariați 2020-2019	Semnificativă Nesemnificativă
RN	Risc de Nedetectare	Mare Mediu Mic
RA	Risc de Audit	Mare Mediu Mic
Note: ¹ CP – Capital propriu ² TCPD – Total capital propriu și datorii ³ D – Disponibilități ⁴ DTS – Datorii pe termen scurt ⁵ PN – Profit net ⁶ CA – Cifra de afaceri		

Sursă: Prelucrări proprii

Variabilele prezentate în **Tabelul nr. 1** sunt structurate astfel: *variabile generale, variabile aferente Riscului inerent, variabile aferente Riscului de control și variabile aferente Riscului de nedetectare. Variabilele generale* identificate includ: Obiectul de activitate cu valori pentru o variantă sintetică și una mai analitică; Auditorul, care face parte din Big Four sau este afiliat internațional, respectiv nu face parte din aceste categorii; Opinia nemodificată sau modificată, cu variantele aferente. *Variabilele aferente Riscului inerent* sunt structurate pe patru direcții: Management, Contabilitate, Activitatea entității și Auditul acesteia. Pentru fiecare direcție au fost identificate variabile în funcție de relevanța acestora, dar și în funcție de disponibilitatea datelor pentru a fi culese. În categoria *variabilelor aferente Riscului de control* sunt incluși factori care caracterizează sistemul de control intern al entității și care dau o măsură a riscului de control. Cele mai multe variabile sunt calitative, iar variabilele numerice au fost transformate în variabile categoriale prin discretizarea unor indicatori economico-financiar.

Pentru caracterizarea *riscului de nedetectare*, variabilele identificate sunt variabile numerice transformate în variabile categoriale. Cu cât variațiile indicatorilor menționați sunt mai importante cu atât riscul de nedetectare crește (ICAS & CAFR (2019)). La nivel sintetic, riscul inerent, riscul de control și riscul de nedetectare au fost stabilite ca având calificativul: mare, mediu și mic, pornind de la variabilele identificate, care reprezintă factori de risc.

Pentru riscurile inerent și de control, sunt identificați un număr de 13 factori de risc, iar pentru riscul de nedetectare, 5 factori de risc. Evaluarea riscurilor a urmat un demers asemănător cu cel din GAC (cu un pas mai grav decât realitatea), doar că mai întâi am atribuit factori cantitativi, în funcție de existența riscurilor identificate și, ulterior, calificative (≥ 6 , risc mare; 3-5, risc mediu; ≤ 2 , risc mic). La fel s-a procedat și cu riscul de nedetectare, numărul maxim de variabile identificate fiind egal cu 5 (≥ 3 , risc mare; 2, risc mediu; 1, risc mic). Riscul de audit a fost evaluat în cele din urmă pornind de la componentele acestuia și aplicând același raționament – un pas mai grav decât realitatea.

Așadar, pornind de la literatura de specialitate, pentru estimarea componentelor riscului de audit, s-a urmărit un demers cantitativ, urmat de un demers calitativ (Demartini & Trucco, 2016), în sensul că mai întâi s-a asociat un factor de risc fiecărei componente, în funcție de numărul factorilor de risc identificați prin culegerea datelor, iar apoi, în funcție de factorul de risc, au fost asociate calificativele, mergând doar pe trei variante: mare, mediu, mic.

Pentru testarea influenței factorilor de risc asupra componentelor riscului de audit, dar și a riscului inerent, de control și de nedetectare asupra riscului de audit sunt utilizate modele de regresie liniară multiplă (Jaba, 2008), iar pentru identificarea asocierilor dintre obiectul de activitate, auditor, mărimea riscului de audit și opinia

formulată în raportul de audit se utilizează Analiza Factorială a Corespondențelor Multiple (AFCM), ca metodă de analiză multivariată a datelor (Pintilescu, 2007).

4. Rezultate și discuții

Pentru testarea primei ipoteze de cercetare: 1. La nivelul firmelor românești cotate la BVB pe piața

reglementată, factorii de risc aferenți componentelor riscului de audit pot fi ierarhizați în funcție de influența acestora asupra riscului inerent, de control și de nedetectare, se apelează la modele de regresie liniară multiplă (1, 2 și 3).

Primul model de regresie redă Influența factorilor de risc asupra Riscului Inerent, după cum se indică în ecuația 1:

$$RI = \beta_0 + \beta_1 Act_cond_i + \beta_2 Poz_fin_i + \beta_3 Lichid_imed_i + \beta_4 Tranz_afil_i + \beta_5 Op_complexe_i + \beta_6 Schimb_DFC_i + \beta_7 Litigii_i + \beta_8 Credite_TS_i + \beta_9 RMN_20_19_i + \beta_{10} Opinie_19_i + \beta_{11} Cont_act_i + \beta_{12} Numire_audit_i + \beta_{13} Limit_acces_inf_i + \varepsilon_i \quad (1)$$

unde:

- RI_i reprezintă Riscul Inerent evaluat pentru firma i , cu $i=1, \dots, 66$, care poate primi unul din cele trei calificative descrise în Tabelul 1;
- $Act_cond_i, Poz_fin_i, Lichid_imed_i, Tranz_afil_i, Op_complexe_i, Schimb_DFC_i, Litigii_i, Credite_TS_i, RMN_20_19_i, Opinie_19_i, Cont_act_i, Numire_audit_i, Limit_acces_inf_i$ sunt

factorii de risc aferenți riscului inerent descriși în Tabelul 1 pentru firma i , cu $i=1, \dots, 66$;

- $\beta_{i=0, \dots, 13}$ reprezintă parametrii modelelor de regresie;
- ε_i reprezintă componenta eroare, $\varepsilon \sim N(0, 1)$.

Pentru interpretarea prelucrărilor, un extras din rezultatele obținute este prezentat în Tabelul nr. 2.

Tabelul nr. 2. Estimațiile parametrilor primului model de regresie (RI)

Variabile incluse în model	β	St& β	t	Sig
<i>Act_cond</i>	.274	.214	3.267	.002
<i>Poz_fin</i>	.233	.141	1.633	.108
<i>Lichid_imed</i>	.364	.283	3.541	.001
<i>Tranz_afil</i>	.300	.205	2.749	.008
<i>Op_complexe</i>	.419	.202	2.944	.005
<i>Schimb_DFC</i>	.309	.197	2.958	.005
<i>Litigii</i>	.179	.136	2.112	.039
<i>Credite_TS</i>	.112	.086	1.119	.268
<i>RMN_20_19</i>	.407	.316	4.755	.000
<i>Opinie_19</i>	.232	.155	1.984	.053
<i>Cont_act</i>	.328	.229	2.630	.011
<i>Numire_audit</i>	.657	.245	2.792	.007
<i>Limit_acces_inf</i>	-.066	-.397	-3.97	.693
Constanta	-4,207		-7.194	.000

R^2 este 0,798; N=66

Modelul 1 de regresie (RI):

$$RI = \beta_0 + \beta_1 Act_cond_i + \beta_2 Poz_fin_i + \beta_3 Lichid_imed_i + \beta_4 Tranz_afil_i + \beta_5 Op_complexe_i + \beta_6 Schimb_DFC_i + \beta_7 Litigii_i + \beta_8 Credite_TS_i + \beta_9 RMN_20_19_i + \beta_{10} Opinie_19_i + \beta_{11} Cont_act_i + \beta_{12} Numire_audit_i + \beta_{13} Limit_acces_inf_i + \varepsilon_i$$

Sursă: Prelucrări proprii în SPSS 23.0

După prelucrările statistice efectuate, se poate constata că Raportul de determinație R^2 , de aproximativ 80%, arată că în această proporție, variația Riscului inerent este

explicată de variabilele independente. Diferența este explicată de influențele altor variabile neincluse în model. Pe baza rezultatelor obținute, se poate face o ierarhie a

factorilor de risc inerent pe cele trei direcții asupra eșantionului luat în studiu: *Management* (pe primul loc se situează factorul de risc: Lichiditate imediată), *Contabilitate* (pe primul loc se situează factorul de risc: Operațiuni complexe), *Activitatea societății* (pe primul loc se situează factorul de risc: Profitabilitatea entității), *Auditul societății* (pe primul loc se situează factorul de risc: Numirea cu întârziere a auditorului). Influențe mai mici au factorii de risc: existența creditelor pe termen scurt, dependența financiară și limitarea accesului auditorului la

informații. Explicația rezidă în faptul că pentru exercițiul financiar încheiat la finele anului 2020, entitățile cuprinse în eșantion nu erau îndatorate excesiv față de bănci, prezentau un grad de independență financiară favorabil, iar limitarea accesului la informații a auditorului a intervenit în foarte puține cazuri, motiv pentru care influența acestui factor de risc este cea mai scăzută.

Al doilea model de regresie redă Influența factorilor de risc asupra Riscului de Control, după cum se indică în ecuația 2:

$$RC_i = \beta_0 + \beta_1 Cod_etic_i + \beta_2 Struct_AI_i + \beta_3 Cod_GC_BVB_i + \beta_4 Sist_Mg_CMSS_i + \beta_5 Pol_AM_AC_i + \beta_6 SNA_2016_2020_i + \beta_7 Comitet_audit_i + \beta_8 Sist_admin_i + \beta_9 Schim_conduc_i + \beta_{10} Ctrl_intern_i + \beta_{11} Act_proprii_i + \beta_{12} Credite_asoc_i + \beta_{13} Pol_remun_i + \varepsilon_i \quad (2)$$

unde:

- RC_i reprezintă Riscul de Control evaluat pentru firma i , cu $i=1, \dots, 66$, care poate primi unul din cele trei calificative descrise în Tabelul 1;
- Cod_etic_i , $Struct_AI_i$, $Cod_GC_BVB_i$, $Sist_Mg_CMSS_i$, $Pol_AM_AC_i$, $SNA_2016_2020_i$, $Comitet_audit_i$, $Sist_admin_i$, $Schim_conduc_i$, $Ctrl_intern_i$, $Act_proprii_i$, $Credite_asoc_i$, Pol_remun_i sunt factorii de risc aferenți

riscului de control descriși în Tabelul 1 pentru firma i , cu $i=1, \dots, 66$;

- $\beta_{0, \dots, 13}$ reprezintă parametrii modelelor de regresie;
- ε_i reprezintă componenta eroare, $\varepsilon \sim N(0, 1)$.

Pentru interpretarea prelucrărilor, un extras din rezultatele obținute este prezentat în Tabelul nr. 3.

Tabelul nr. 3. Estimațiile parametrilor pentru al doilea model de regresie (RC)

Variabile incluse în model	β	St& β	t	Sig
<i>Cod_etic</i>	.271	.206	1.151	.255
<i>Struct_AI</i>	.229	.160	2.035	.047
<i>Cod_GC_BVB</i>	.418	.239	2.937	.005
<i>Sist_Mg_CMSS</i>	.029	.023	.303	.763
<i>Pol_AM_AC</i>	.289	.218	2.219	.031
<i>SNA_2016_2020</i>	.542	.240	3.307	.002
<i>Comite_audit</i>	.040	.030	.348	.729
<i>Sist_admin</i>	.348	.154	2.543	.014
<i>Schim_conduc</i>	.146	.100	1.492	.142
<i>Ctrl_intern</i>	.046	.035	.187	.852
<i>Act_proprii</i>	.332	.214	2.953	.005
<i>Credite_asoc</i>	.507	.162	2.439	.018
<i>Pol_remun</i>	.185	.141	1.821	.074
<i>Constanta</i>	-3.512		-6.254	.000

R^2 este 0,818; N=66

Modelul 2 de regresie (RC):

$$RC_i = \beta_0 + \beta_1 Cod_etic_i + \beta_2 Struct_AI_i + \beta_3 Cod_GC_BVB_i + \beta_4 Sist_Mg_CMSS_i + \beta_5 Pol_AM_AC_i + \beta_6 SNA_2016_2020_i + \beta_7 Comitet_audit_i + \beta_8 Sist_admin_i + \beta_9 Schim_conduc_i + \beta_{10} Ctrl_intern_i + \beta_{11} Act_proprii_i + \beta_{12} Credite_asoc_i + \beta_{13} Pol_remun_i + \varepsilon_i$$

Sursă: Prelucrări proprii în SPSS 23.0

Conform Raportului de determinație R^2 , peste 80% din variația Riscului de control este explicată de variabilele independente. Diferența este explicată de influențele altor variabile neincluse în model. Și aici se poate face o ierarhie a factorilor de risc de control, pe primele locuri se situează factorii de risc: neaderarea la Strategia Națională Anticorupție, existența creditelor primite de la asociații și respectarea parțială a Codului de Governanță Corporativă. Pe ultimele locuri se situează factorii de risc

care se referă la ineficiența controlului intern și adoptarea Sistemului de Management Calitate, Mediu, Sănătate și Securitate ocupațională. Rezultatul obținut este explicat de faptul că pentru factorul de risc *ineficiența controlului intern* nu au fost luate decât datele din rapoartele de audit, care au semnalat acest aspect în puține cazuri.

Al treilea model de regresie redă Influența factorilor de risc asupra Riscului de Nedetectare, după cum ne indică ecuația 3:

$$RN_i = \beta_0 + \beta_1 Var_PN_20_19_i + \beta_2 Var_CA_20_19_i + \beta_3 Var_CP_20_19_i + \beta_4 Var_TA_20_19_i + \beta_5 Var_NS_20_19_i + \varepsilon_i \quad (3)$$

unde:

- RN_i reprezintă Riscul de Nedetectare evaluat pentru firma i , cu $i=1, \dots, 66$, care poate primi unul din cele trei calificative descrise în Tabelul 1;
- $Var_PN_20_19_i$, $Var_CA_20_19_i$, $Var_CP_20_19_i$, $Var_TA_20_19_i$, $Var_NS_20_19_i$ sunt factorii de risc

aferenți riscului de nedetectare descriși în Tabelul 1 pentru firma i , cu $i=1, \dots, 66$;

- $\beta_{i=0, \dots, 5}$ reprezintă parametrii modelelor de regresie;
- ε_i reprezintă componenta eroare, $\varepsilon \sim N(0, 1)$.

Pentru interpretarea prelucrărilor, un extras din rezultatele obținute este prezentat în Tabelul nr. 4.

Tabelul nr. 4. Estimațiile parametrilor pentru al treilea model de regresie (RN)

Variabile incluse în model	β	St& β	t	Sig
<i>Var_PN_20_19</i>	.323	.206	5.067	.000
<i>Var_CA_20_19</i>	.688	.379	8.896	.000
<i>Var_CP_20_19</i>	.859	.387	9.143	.000
<i>Var_TA_20_19</i>	.519	.234	5.415	.000
<i>Var_NS_20_19</i>	.771	.424	10.118	.000
<i>Constanta</i>	-3.162		13.172	.000

R^2 este 0,908; N=66

Modelul 3 de regresie (RN): $RN_i = \beta_0 + \beta_1 Var_PN_i + \beta_2 Var_CA_i + \beta_3 Var_CP_i + \beta_4 Var_TA_i + \beta_5 Var_NS_i + \varepsilon_i$

Sursă: Prelucrări proprii în SPSS 23.0

Pentru aprecierea riscului de nedetectare, conform GAC, auditorul apelează la proceduri analitice cu ajutorul cărora verifică dacă există variații semnificative de la o perioadă la alta. Dacă se analizează rezultatele prelucrărilor efectuate, se constată că în proporție de 90% riscul inerent este explicat de variațiile calculate, reprezentând variabilele independente. Cea mai mare influență o exercită variația Capitalului propriu, urmată de variația Numărului de salariați și de variația Cifrei de afaceri pentru eșantionul analizat. Explicația pentru aceste influențe rezidă în faptul că în exercițiul financiar 2020, grav afectat de pandemia de Covid-19, entitățile au avut de suferit din motivul că vânzările au scăzut în multe sectoare de activitate, iar o parte din salariați au fost disponibilizați. Media

disponibilizărilor pe eșantionul analizat se pare că reprezintă un factor de risc important pentru riscul de audit. Rezultatele obținute sunt comparabile cu cele ale altor studii efectuate la nivelul altor țări, cum sunt Marea Britanie și Italia (Demartini & Trucco, 2016).

A doua ipoteză de cercetare: 2. O ierarhizare mai bună a componentelor *riscului de audit – risc inerent, de control și de nedetectare – ajută la o planificare corespunzătoare a misiunii auditorului* este testată cu ajutorul modelului de regresie redat în ecuația 4.

Al patrulea model de regresie redă Influența Riscurilor Inerent, de Control și de Nedetectare asupra Riscului de Audit, după cum ne indică ecuația 4:

$$RA_i = \beta_0 + \beta_1 RI_i + \beta_2 RC_i + \beta_3 RN_i + \varepsilon_i \tag{4}$$

unde:

- RA_i reprezintă Riscul de Audit evaluat pentru firma i , cu $i=1, \dots, 66$, care poate primi unul din cele trei calificative descrise în Tabelul 1;
- RI_i, RC_i, RN_i reprezintă *Riscul Inerent, Riscul de Control*

- și *Riscul de Nedetectare* pentru firma i , cu $i=1, \dots, 66$;
- $\beta_{0, \dots, 3}$ reprezintă parametrii modelelor de regresie;
- ε_i reprezintă componenta eroare, $\varepsilon \sim N(0, 1)$.

Pentru interpretarea prelucrărilor, un extras din rezultatele obținute este prezentat în **Tabelul nr. 5**.

Tabelul nr. 5. Estimațiile parametrilor pentru modelul patru de regresie (RA)

Variabile incluse în model	β	St& β	t	Sig
RI	.393	.475	6.764	.000
RC	.240	.296	4.138	.000
RN	.299	.430	5.871	.000
Constanta	-.202		-1.409	.164

R^2 este 0,715; N=66

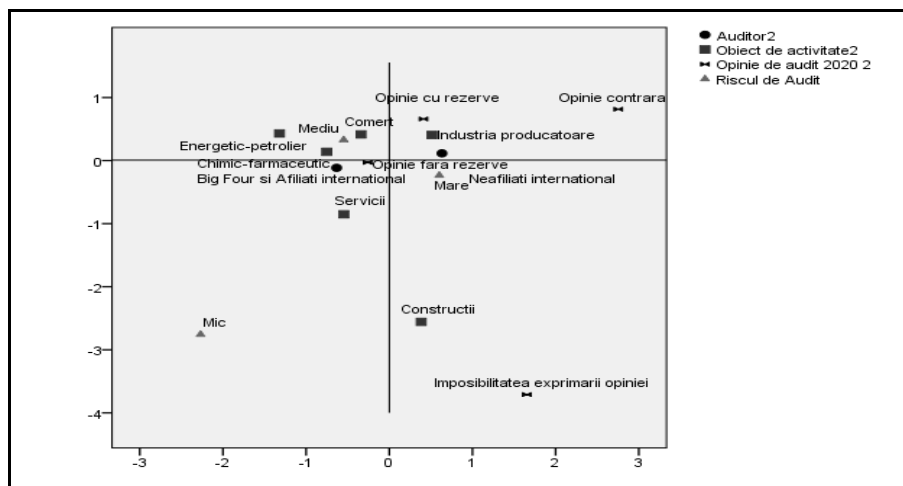
Modelul 4 de regresie (RN): $RA_i = \beta_0 + \beta_1 RI_i + \beta_2 RC_i + \beta_3 RN_i + \varepsilon_i$

Sursă: Prelucrări proprii în SPSS 23.0

Din modelul descris, se desprinde concluzia că peste 70% din factorii de risc identificați explică *riscul de audit*, riscul inerent având cea mai mare contribuție. Diferența de 30% este explicată de variabilele neincluse în model, între care, în mod cert, variabila *raționament profesional* are o influență importantă. Rezultatele obținute confirmă rezultatele obținute și în alte studii realizate la nivel internațional (In, Kim & Park, 2020).

Prin testarea ipotezei de cercetare nr. 3: *Se poate identifica un profil al companiei românești cotate la BVB pe piața reglementată, în funcție de obiectul de activitate, auditor, mărimea riscului de audit și opinia formulată în raportul de audit se redă într-o manieră sinoptică asocierea dintre obiectul de activitate, auditor, mărimea riscului de audit și opinia formulată în raportul de audit prin aplicarea metodei de analiză multivariată a datelor: Analiza Factorială a Corespondențelor Multiple (AFCM), după cum se prezintă în **Figura nr. 3**.*

Figura nr. 3. Asocierea dintre obiectul de activitate, auditor, mărimea riscului de audit și opinia formulată

Sursă: Prelucrări proprii în SPSS 23.0, utilizând AFCM

Din **Figura nr. 3**, se poate constata că entitățile din eșantionul analizat care activează în domeniul *industrii producătoare* sunt auditate de către auditori care nu fac parte din Big Four și nici nu sunt afiliați internațional, se caracterizează printr-un risc de audit mare, iar opiniile formulate în rapoartele de audit pentru aceste entități sunt, în medie, opinii modificate (cu rezerve sau contrare). Firmele care își desfășoară activitatea în domeniile *chimic-farmaceutic și energetic-petrolier* sunt auditate, în medie, de către auditori care fac parte din Big Four sau sunt afiliați internațional, riscul evaluat pentru aceste entități este mediu, iar opinia emisă este fără rezerve. Pentru domeniile *comerț și servicii*, la nivelul eșantionului analizat, rezultatele arată că riscul de audit evaluat este mediu și, respectiv, mic, sunt auditate de către auditori din Big Four sau care sunt afiliați internațional, iar opiniile emise sunt, în medie, fără rezerve. Domeniul *construcțiilor* se diferențiază mai mult, prin prisma faptului că riscul evaluat pentru companiile care activează în acest domeniu este mare, pentru eșantionul analizat, auditorii se află, de multe ori, în imposibilitatea de a emite o opinie, iar auditorii sunt neafiliați internațional.

Concluzii

În misiunile de audit, planificarea reprezintă o etapă foarte importantă, aceasta direcționând întregul demers al auditorului. O bună planificare va contribui la eficientizarea procesului de audit atât din punct de vedere al costurilor, cât și din punct de vedere al cantității și calității probelor de audit colectate. În etapa planificării, un loc important este deținut de evaluarea riscului de audit. De acesta depinde stabilirea pragului de semnificație și, ulterior, a eșantionului necesar auditării. Se știe că obiectivul auditorului este să obțină un nivel de asigurare cât mai ridicat referitor la acuratețea situațiilor financiare, iar pentru a atinge această țintă, va urmări să reducă riscul de audit la un nivel cât mai scăzut. Un grad de asigurare de 100% și o eliminare completă a riscului de a omite anumite denaturări nu sunt posibile.

În acest studiu, la nivelul eșantionului analizat, au fost identificați și ierarhizați o serie de factori de risc aferenți celor trei componente ale riscului de audit – risc inerent, risc de control și risc de nedetectare – pentru a efectua o ierarhizare a acestora. Concluzia generală este că dintre cele trei componente ale riscului de audit, riscul inerent are cea mai mare influență asupra riscului de audit, ceea ce ne conduce la ideea că evaluarea cu acuratețe a

acestui tip de risc va contribui la o bună planificare a întregului demers de audit.

Pornind de la ipotezele de cercetare formulate și testate, rezultatele obținute în urma prelucrărilor au scos în evidență o serie de aspecte importante. În primul rând, testarea influenței factorilor de risc asupra riscului inerent a evidențiat faptul că indicatorul financiar *lichiditatea imediată* are o influență semnificativă asupra riscului inerent, cele mai multe entități din eșantionul luat în studiu având probleme de lichiditate în exercițiul financiar încheiat la finele anului 2020. Toți factorii de risc inerent nu se află sub controlul auditorului, dar o bună cunoaștere a acestora prin aplicarea Testelor de evaluare a riscurilor contribuie la aprecierea cu mai mare acuratețe a riscului de audit. În ceea ce privește riscul de control, cele mai multe variabile au în vedere aspecte care țin de guvernanta corporativă, transparența informațiilor în această direcție fiind o problemă. Totuși, din informațiile publicate, s-a constatat că, la nivelul eșantionului analizat, nu există o respectare integrală a prevederilor Codului de Guvernanta Corporativă a BVB. Adoptarea politicilor anti-mită și anti-corupție reprezintă tot un factor de risc important, pe lângă neaderarea entităților la Strategia Națională Anticorupție. De asemenea, creditarea firmei de către asociați constituie un factor de risc semnificativ. Variabilele aferente riscului de nedetectare au avut în vedere variații ale unor indicatori pentru cele două perioade analizate: 2020 față de 2019. Fiind exercițiul financiar afectat de criza Covid-19, se observă că factorii de risc primordiali țin de profitabilitate și număr de angajați. Modelul de regresie integrator care redă influența riscurilor inerent, de control și de nedetectare asupra riscului de audit a evidențiat faptul că riscul inerent are influența cea mai mare în modelul riscului de audit. Testarea ultimei ipoteze de cercetare a arătat că se pot identifica anumite caracteristici, din punct de vedere a auditorului, mărimii riscului și opiniei formulate pe domenii de activitate pentru companiile din eșantionul analizat. În mod cert, studiul realizat are și limite, generate de lipsa de transparență a raportării financiare, ceea ce a determinat ca pentru evaluarea riscurilor să fie selectate anumite variabile din lista mai lungă a acestora. Cu toate acestea, relevanța cercetării este dată de actualitatea temei, evidențiată și prin harta obținută cu ajutorul softului VOSviewer, care aduce în prim plan factorul de risc: probleme de continuitate a activității, iar originalitatea derivă din modalitatea de abordare a acesteia.

BIBLIOGRAFIE

1. Apostol, C. (2020), Coronavirus – a new International Economic Crisis?, *European Finance, Business & Regulation, EUFIRE 2020*, Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, Iași, pp. 641-655
2. Arens, A., A., Loebbecke, J., K. (2003), Audit – o abordare integrată, *Editura Arc*, Chișinău
3. Bunget, O-C., Mateș, D., Dumitrescu, A-C, Bogdan, O., Burcă, V. (2020), The Link between Board Structure, Audit & Performance for Corporate Sustainability, *Sustainability 2020, 12(20)*, 8408; <https://doi.org/10.3390/su12208408>
4. CAFR (2001), Norme minimale de audit, *Editura Economică*, București
5. Carp, M., Georgescu, I. E. (2019), The Influence of Audit Opinion on the Degree of Real Earnings Management. The Case of Romanian Listed Companies, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 4(156)/2019, pp. 666-679, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/156/026
6. Ciuhureanu, A.T. (2016), Internal control & auditing – a necessity for responsible reporting & managerial usefulness of accounting information, *Audit Financiar*, vol. XIV, nr. 12(144)/2016, pp. 1349-1358, DOI: <http://dx.doi.org/10.20869/AUDITF/2016/144/1349>
7. Crucean, A.C., Hațegan, C. D. (2021), Effects of the Covid-19 Pandemic Estimated in the Financial Statements & the Auditor's Report, *Audit Financiar*, vol. XIX, no. 1(161)/2021, pp. 105-118, DOI: 10.20869/AUDITF/2021/161/001
8. Dănescu, T., Spătăcean, O. (2018), Audit opinion impact in the investors' perception – empirical evidence on Bucharest Stock Exchange, *Audit Financiar*, vol. XVI, no. 1(149)/2018, pp. 111-121, DOI: 10.20869/AUDITF/2018/149/003
9. Deaconu, A., Ciurdaș, I., Bonaci, C. G. (2021), Fair Value Complexity & the Audit Risk, *Audit Financiar*, vol. XIX, no. 1(161)/2021, pp. 191-200, DOI: 10.20869/AUDITF/2021/161/007
10. Demartini, C., Trucco, S. (2016), Does Intellectual Capital Disclosure Matter for Audit Risk? Evidence from the UK & Italy, *Sustainability 2016, 8(9)*, 867; <https://doi.org/10.3390/su8090867>
11. Dicu, R., M., Robu, I-B., Aevoae, G-M., Mardiros, D-N. (2020), Rethinking the Role of M&As in Promoting Sustainable Development: Empirical Evidence Regarding the Relation Between the Audit Opinion & the Sustainable Performance of the Romanian Target Companies, *Sustainability, 2020, 12(20)*, 8622; <https://doi.org/10.3390/su12208622>
12. Dobre, F. (2016), Interdependencies between corporate governance & financial audit: evidence from the Romanian Stock Exchange, *Audit Financiar*, XIV, Nr. 2(134), pp. 206-217
13. Dumitrașcu, M., Feleagă, L. (2019), Mission, Vision & Values of Organizations, the Catalysts of Corporate Social Responsibility, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 142-148, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/007
14. Dumitrescu, A-C., Bunget, O-C., Burcă, V., Bogdan, O. (2021), The Implications of the Audit Committee in the Financial Reporting of the Entities Listed on the Bucharest Stock Exchange, *Audit Financiar*, vol. XIX, no. 1(161)/2021, pp. 156-171, DOI: 10.20869/AUDITF/2021/161/005
15. Fülöp, M.T. (2018), New tendencies in audit reporting, examples of good practices BVB, *Audit Financiar*, vol. XVI, no. 2(150)/2018, pp. 249-260, DOI: 10.20869/AUDITF/2018/150/010
16. Grosu, M., Robu, I.-B., Istrate, C. (2020), The Quality of Financial Audit Missions by Reporting the Key Audit Matters, *Audit Financiar*, XVIII, Nr. 1(157)/2020, pp. 182-195, DOI: 10.20869/AUDITF/2020/157/005
17. Grosu, M., Mihalciuc, C.C. (2020), Assessment of risk of Money Laundering & Terrorist Financing & Influence on Financial Audit Opinion, *The USV Annals of Economics & Public Administration*, Vol. 20, No. 2(32)
18. Grosu, V., Mateș, D., Zlati, M., L., Mihaila, S., Socoliuc, M., Ciobotariu, M., S., Tanasă, S., M. (2020), Econometric Model for Readjusting Significance Threshold Levels through Quick Audit Tests Used on Sustainable Companies, *Sustainability 2020, 12(19)*, 8136; <https://doi.org/10.3390/su12198136>

19. Hațegan, C.-D. (2020), The Evaluation of the Communication of the Romanian Listed Companies with the Investors, *Audit Financiar*, vol. XVIII, no. 4(160)/2020, pp. 801-811, DOI: 10.20869/AUDITF/2020/160/027
20. Hu, K., H., Chen, F., H., We, W., J. (2016), Exploring the Key Risk Factors for Application of Cloud Computing in Auditing, *Entropy*, 2016, 18(8), 401; <https://doi.org/10.3390/e18080401>
21. IAASB (2018), *Manual de reglementări internaționale de control al calității, audit, revizuire, alte servicii de asigurare și servicii conexe*, vol. I, tradus și republicat de CAFR, București
22. ICAS & CAFR (2019), Ghid pentru un audit de calitate. Asistență în elaborarea și documentarea procedurilor de audit, *Print Group SRL*, București
23. In, C., Kim, T., Park, S. (2020), Key Audit Matters for Production-To-Order Industry & Conservatism, *Int. J. Financial Stud.* 2020, 8(1), 5; <https://doi.org/10.3390/ijfs8010005>
24. Istrate, C., Bungeț, O.C., Popa, I.E. (2020), Justifications for the Modified Opinions & for Other Observations in the Audit Reports, *Audit Financiar*, vol. XVIII, no. 4(160)/2020, pp. 785-800, DOI: 10.20869/AUDITF/2020/160/026
25. Iwanowicz, T., Iwanowicz, B., ISA 701 & Materiality Disclosure as Methods to Minimize the Audit Expectation Gap, *J. Risk Financial Manag.* 2019, 12(4), 161; <https://doi.org/10.3390/jrfm12040161>
26. Jaba, E. (2002), *Statistica*, ed. a 3-a, Editura Economică, București
27. Jaba, E., coord., (2008), *Econometrie aplicată*, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași
28. Kim, T. Does a Manager Respond to a Going-Concern Audit Opinion with an Asymmetry in Gain & Loss? *Sustainability* 2021, 13, 4425. <https://doi.org/10.3390/su13084425>
29. Lacurezeanu, R., Tiron-Tudor, A., Bresfelean, V. P. (2020), Robotic Process Automation in Audit & Accounting, *Audit Financiar*, vol. XVIII, no. 4(160)/2020, pp. 752-770, DOI: 10.20869/AUDITF/2020/160/024
30. Levanti, D. A., (2019), Aspects Regarding the Changes to the Independent Auditor's Report. The Case of Public Interest Entities, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 3(155)/2019, pp. 486-495, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/155/018
31. Măgdaș, N. (2018), Auditor's Liability & Methods for its Limitation, *Audit Financiar*, vol. XVI, no. 2(150)/2018, pp. 261-269, DOI: 10.20869/AUDITF/2018/150/011
32. Muñoz-Izquierdo, N., Camacho-Miñano, M., Segovia-Vargas, M., Pascual-Ezama, D. (2019), Is the External Audit Report Useful for Bankruptcy Prediction? Evidence Using Artificial Intelligence, *Int. J. Financial Stud.* 2019, 7(2), 20; <https://doi.org/10.3390/ijfs7020020>
33. Pintilescu, C., (2007), Analiză statistică multivariată, Editura Universității "Alexandru Ioan Cuza", Iași
34. Popescu, C.R., Popescu, G. (2018), Risks of cyber attacks on financial audit activity, *Audit Financiar*, vol. XVI, no. 1(149)/2018, pp. 140-147, DOI: 10.20869/AUDITF/2018/149/006
35. Robu, I., B. (2014), *Riscul de fraudă în auditul financiar*, Editura Economică, București
36. Robu, I.-B., Istrate, C., Herghiligiu, I. V. (2019), The Use of Audit Opinion in Estimating the Financial Reporting Transparency Level, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 79-92, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/001
37. Sailendra, S., Murwaningsari, E., Mayangsari, S. (2019), The Influence of Free Float Shares & Audit Quality on Company Performance: Evidence from Indonesia, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 2(154)/2019, pp. 274-282, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/154/010
38. Singh, J. P. (2019), Hedge Accounting: An Auditor's Perspective, *Audit Financiar*, vol. XVII, no. 1(153)/2019, pp. 106-113, DOI: 10.20869/AUDITF/2019/153/003
39. Șpan, G., A. (2013), Fundamentarea raționamentului profesional în auditul statutar, Editura Eikon, Cluj-Napoca
40. Tanasă, F.-E., Nuță, F. M. (2020), Risk Analysis in Financial Audit using the Trust Function Method, *Audit Financiar*, vol. XVIII, no. 3(159)/2020, pp. 542-554, DOI: 10.20869/AUDITF/2020/159/018